

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

7. januar 2022

št. 1/2022

UVODNIK

DOGODKI

STALIŠČE

UTRINEK

POSLANICA

100 LET

MEDNARODNI PEN

Dragi člani in članice,

v času mojega dela v knjigotrštvu in založništvu je bil prvi teden januarja vedno zelo naporen, saj je bil to čas inventure. Knjige smo preštevali, prelagali, pospravljali, ves čas pa se jih dotikali, kar v času rastočega elektronskega založništva verjetno kmalu več ne bo mogoče.

Tudi člani in članice upravnega odbora smo se ob koncu prejšnjega in začetku novega leta posvetili zadevam, ki so obvisale v zraku ali kako drugače ostale nerešene. Novoletno poslanico smo skupaj z balado Borisa A. Novaka namenili v Dragonji utopljeni deklici Rahimi, ki je namesto toplega gostoljubja našla smrt v mejni reki. Ko pozabljamo, da so človekove pravice univerzalne in ne relativne, sami sebi kopljemo jamo. Na to opozarjamo tudi v podpornem pismu Julianu Assangeu, ustanovitelju Wikileaks, ki v belmarški ječi čaka na usmiljenje nekega sodnika. Narobe. Assange je pogumno nastavljal najbolj demokratičnim deželam na svetu njihovo zrcalo. Po Cankarju ni zrcalo krivo, če jim njihova podoba v njem ni bila všeč. V tem tednu smo tudi člani in članice upravnega odbora izglasovali, da po vzoru Nemškega PEN-a, sprejmemo Juliana Assangea kot častnega člana našega centra. Publicistu vsaka beseda podpore pomaga, tudi iz Slovenije.

Mednarodne aktivnosti pa vsekakor ne smejo zasenčiti položaja doma in težav pred našim pragom. Pritiski na novinarje se nadaljujejo in se bodo nedvomno do volitev še stopnjevali. Lansko leto smo objavili kar nekaj peticij v podporo Slovenski tiskovni agenciji, na koncu se nam je zdelo, da so vsi pozivi zaman. Zato smo člani in članice v oktobru pripravili pismo v podporo STA-ju, ki so ga podprli predsednik mednarodnega PEN-a in mnogi ugledni mednarodni člani in centri. Poslali smo ga predsedniku Evropskega parlamenta, predsednici Evropske komisije in pristojnim komisarjem. Malo smo si oddahnili, ko se je položaj vsaj za leto 2021 v prvih dneh novembra uredil in upamo, da se bodo razmere letos dokončno izboljšale. Presenečeni in veseli smo konec decembra prejeli pismo podpredsednice Evropske komisije, gospe Věre Jourové, v katerem nam odgovarja na naše skrbi, še posebej spodbudno je, da je v pripravi nov zakon o evropski medijski svobodi. Prevod pisma boste lahko brali v prihodnjem Tedniku.

Žal se je položaj novinarjev tudi v Evropski uniji v zadnjih letih zelo poslabšal. Priča smo ubojem novinarjev, zlorabi sodnega sistema za njihov pregon in utišanje, v nekaterih deželah pa so kritični glasovi povsem umolknili. Kljub številnim težavam upam, da Slovenija ne pluje nazaj v enoumje. Ko zrem v Novo leto 2022 me ni toliko strah epidemije Covida-19, ki jo bomo s cepljenjem prej ali slej obvladali. Bolj me je strah epidemije sovraštva, ki se je zajedla v vse pore našega bivanja. Sovražni govor je nevaren predhodnik spopadov in vojn. Tudi zaradi dejstva, da moramo člani in članice držati skupaj v smislu vrednot Temeljne listine in prijateljstva, smo zavzeli stališče glede pritožbe Svetlane Slapšak, ki se vleče skoraj dve leti.

Moja največja želja je, da bi se člani in članice v letu 2022 srečevali, razpravljali in sodelovali kot prijatelji.

Srečno in zdravo 2022!

Predsednica SC PEN, Tanja Tuma

Srečanje ob deklici z rastočo knjigo

21. decembra 2021, na dan zimskega solsticija, se je v ljubljanskem parku Navje odvil dogodek srečanja pri kipcu Deklice z Rastočo knjigo. Na krajši slovesnosti je idejni oče projekta Rastoča knjiga, dr. Janez Gabrijelčič, Deklici z rastočo knjigo nadel šal, v družbi upravnega odbora društva: predsednika Državnega sveta Alojza Kovšce in vodje Kabineta predsednika DS Zofije Hafner, akademika prof. dr. Boštjana Žekša, dr. Slavke Kavčič, pesnice Ifigenije Simonović in Saše Ogrizek z Oddelka za kulturo MOL. Več o dogodku si lahko ogledate na spletni strani Državnega sveta.

[Povezava](#)

Otoki svetlobe, dokumentarni film Milček Komelj

Umetnostni zgodovinar dr. Milček Komelj v filmu Otoki svetlobe potuje skozi izbrana poglavja likovne umetnosti in tudi lastnega življenja.

Njegovo potovanje, razmišljanje in doživljanje ne poteka v ravni črti, temveč kakor morsko valovanje ustvarja ritmično gibanje, tako se ves čas približuje in odmika gledalcu. Srečuje se z umetninami in umetniki, s prostorom in časom, z otroštvom ... Je pesnik, ki strastno ljubi umetnost in njeno skrivnostno lepoto, v notranjem svetu pa ga žene k vedno novim obzorjem, zato je izjemen ne le v slovenskem prostoru. Od daleč ga v filmu spremlja občutljivi opazovalec, njegov sin dr. Miklavž Komelj, ki očetu ves čas prihaja naproti.

[Povezava](#)

Omnibus kratkih portretov "Če nisi preveden, ne obstajaš"

Krilatica, da prevajalka oz. prevajalec dobro opravi svoje delo, če ostane anonimen/-a, že dolgo ne drži. V okviru projekta »Če nisi preveden, ne obstajaš« smo zato slovenskim književnim prevajalkam in prevajalcem dajali obraze in besedo. Z omnibusom vseh videov zaključujemo serijo kratkih predstavitvenih portretov, z njimi pa tudi projekt »Če nisi preveden, ne obstajaš«, ki je vključeval številne dejavnosti – od predstavitev, kvizov, spletnih aktivnosti, delavnic, predavanj, do tiskanih gradiv –, s katerimi je konzorcij društev predstavljal in promoviral jezikovne poklice, ki jih zastopa.

V videih Društva slovenskih književnih prevajalcev so se predstavili: Simona Škrabec, Klarisa Jovanović, Ivanka Apostolova Baskar, Dragana Bojanić Tijardović, Leonora Flis, Živa Čebulj, Klemen Pisk, Dušanka Zabukovec, Đurđa Strsoglavec, Jakob J. Kenda in Barbara Pregelj.

Omnibus si lahko ogledate na spletnih kanalih [YouTube](#) in [Facebook](#).

V projektu »Če nisi preveden, ne obstajaš« sodeluje konzorcij slovenskih društev s področja jezikovnih poklicev, in sicer: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, Društvo znanstvenih in tehniških prevajalcev Slovenije, Združenje konferenčnih tolmačev Slovenije, Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev ter Lektorsko društvo Slovenije.

Spomini, dokumentarni program Alenka Šelih

V oddaji Spomini lahko prisluhnete spominom Alenke Šelih o burnem povojnem času v Mariboru, na mariborski Prvi gimnaziji in na Klasični gimnaziji in njeni poklicni, strokovni in znanstveni poti. Skozi osebno pripoved, pospremljeno z več sto fotografijami, se bo razgrnila freska preteklih sedemdesetih let našega časa.

[Povezava.](#)

Borba za mir Tanja Tuma

Sporočamo, da je nova epizoda oddaje Borba za mir na voljo na spletu.

Za ogled celotnega intervju s Tanjo Tuma, predsednico slovenskega PEN-a, sledite tej [povezavi](#).

Celoten seznam epizod programa Borba za mir je na voljo [tukaj](#).

Vprašanje prepoznavnosti: Simpozij o ženskem pisanju v 21. stoletju.

7. januar 2022 obd 18.30 do 20.30 via ZOOM

S sodelovanjem :

Barbara Pogačnik, Baptiste Pizzinat, Fabienne Leloup, Sylvie Fabre G., Jean-Michel Devésa Monique Calinon, Béatrice Bonhomme in Linda Maria Baros

Prijave sprejemajo na e-naslovu:
francais.penclub@neuf.fr

Literarni portret Rudi Šeligo

Pomemben inovator slovenske modernistične proze in angažiran intelektualca, ki je zaznamoval prelomne dogodke slovenskega osamosvajanja.

Spet in spet se spominjamo književnika in dejavnega intelektualca Rudija Šeliga. Njegovi miselna in umetniška zapuščina nas tudi danes ne puščata hladnih, saj je bil tako estetsko kot miselno izjemno prodorna osebnost. Bil je pomemben inovator slovenske modernistične proze in angažiran intelektualca, ki je zaznamoval prelomne dogodke slovenskega osamosvajanja. Predstavljamo povzetka iz njegovih javnih nastopov in odlomke iz njegovih del: Ali svet potrebuje pisatelja?, pogovor v uredništvu Nove revije, roman Triptih Agate Schwarzkobler, dramo Ana in novelo Uslišani spomin.

Vabljeni k poslušanju oddaje, ki je dosegljiva na [povezavi](#).

Ljudje z otoka Tone Partljič

Tone Partljič je v minulih nekaj letih objavil več obsežnih literarnih del, s katerimi je dokazal, da je po srcu pripovedovalec. Trenutno zadnja med njimi je knjiga Ljudje z otoka. V njej pripoveduje o človeških usodah prebivalcev in prebivalcev neimenovanega jadranskega otoka s prepoznavnim posluhom in značilno naklonjenostjo, drobce resničnosti pa nato samosvoje razvije – kot bi rekel njegov pisateljski tovariš Drago Jančar – na krilih domišljije. Več o knjigi, objavljeni pri založbi Beletrina, pisatelj pove v oddaji Izšlo je, v pogovoru z Markom Goljo.

[Povezava.](#)

Pritožba Svetlane Slapšak proti članu Bernardu Nežmahu na Častno razsodišče Slovenskega centra PEN

Stališče predsednice in upravnega odbora Slovenskega centra PEN

Ozadje pritožbe:

V kolumni Mladine z naslovom Ustvarjalci vampirjev (6.3.2020) je Bernard Nežmah povzel besede ene izmed govornic na protestu, ki »... je na njem prostodušno izrekala, da so Janševi mediji zadnje dni pobesneli kot povampirjene podgane.« kot primer sovražnega govora. Iz konteksta je bilo jasno, da gre za Svetlano Slapšak, vendar besede niso bile njene, šlo je za citat. Svetlana Slapšak je namreč v govoru citirala odlomek članka NoveTV iz kolumne Jožeta Biščaka Arhitekti zla s podnaslovom Ne izbirajo sredstev za demoniziranje Janše (NovaTV 22.2.2020), in ga na protestu glasno navajala kot primer sovražnega govora. Gre za naslednje besedilo izpod peresa Jožeta Biščaka: »Entropija je njihova strast, življenjsko poslanstvo. Tega niti ne skrivajo več. Zdi se celo, da prav hrepenijo in se veselijo, da razgradijo še tisto nekaj malega, kar je zdravega ostalo v slovenski družbi. Zadnje dni so povsem pobesneli, kot povampirjene in hudobne podgane se zaganjajo na vse, ki jim niso pogodu. Lažejo, goljufajo in manipulirajo, da bi zmagali. Če bo treba, bodo uničili državo. Pri tem ne izbirajo sredstev. Janšo, njegove podpornike, opozicijske medije in tiste redke sredinske politike, ki še niso preveč prestrašeni, je pač treba uničiti na machiavellistični način; resnica in čast naj bosta prekleta. Oni so arhitekti zla.»

Prvo prijavo na Častno razsodišče SC PEN je naša članica Svetlana Slapšak podala spomladi 2020, drugo smo zaznali udeleženci zbora članov dne 5.10.2020, tretjo je ponovno poslala januarja 2021. Ker do danes sodišče ni uspelo zadeve razrešiti, smo se predsednica in člani in članice upravnega odbora z večino odločili, da svoje stališče sporočimo članstvu, ki je:

1. Obžalujemo, da postopek na Častnem razsodišču traja nerazumno dolgo.
2. Razumemo, da je Svetlana Slapšak spričo gornjih dejstev prizadeta in da se je pritožila na Častno razsodišče v duhu načela Temeljne listine, ki pravi: In ker svoboda vsebuje prostovoljno omejevanje, se člani zavezujejo, da bodo nasprotovali slabostim svobodnega tiska, kakršne so lažno poročanje, namerne neresnice in ponarejanje dejstev v politične in osebne namene. Napačni citat, četudi naveden pomotoma, ni sprejemljivo dejanje. Nerazumno zavlačevanje razreševanja pritožbe škoduje Slovenskemu centru PEN in njegovi članici.
3. V duhu organizacije, ki se zavzema za odpravo sovraštva, za razumevanje in spoštovanje med ljudmi, predlagamo našemu članu Bernardu Nežmahu, da se Svetlani Slapšak za napačen navedek pisno opraviči. Besedilo bomo objavili v Tedniku.
4. Stališče smo zavzeli v duhu naših pravil delovanja in odgovornosti do načel Temeljne listine PEN-a.
5. Obsojamo uporabo in manipulacijo izrazov sovražnega govora v vseh javnih polemikah.

Tanja Tuma, predsednica Slovenskega centra PEN
Upravni odbor Slovenskega centra PEN

Avtor: Caitlin Johnstone

Javno pismo Slovenskega centra PEN v podporo Julianu Assangeu

Na prvi ponedeljek novega leta 2022 smo člani in članice upravnega odbora Slovenskega centra PEN soglasno izvolili Juliana Assangea za častnega člana našega centra. Za ta korak smo se odločili iz dveh razlogov: prvič, v upanju, da bo poleg nemške in mednarodne tudi naša podpora pomagala Assangeu na njegovi sodni poti in drugič, ker je Julian Assange najbolj pogumen novinar in publicist zadnjih dveh desetletij, za kar osebno in poklicno plačuje izjemno visoko ceno. Zapreti nekoga samo zato, ker je objavil resnico, je v nasprotju z vsemi demokratičnimi ureditvami, ki temeljijo na svobodi govora in novinarstvu kot četrti veji oblasti.

Glavna krivda Juliana Assangea je, da je z objavami na Wikileaksu razgalil dvoličnost svetovnih demokracij, še posebej, kadar vodijo vojne v tujih državah kot Irak in Afganistan. V današnjem jeziku je njegova »kalvarija« z demokratičnimi sodišči nedvomno značilen primer SLAPP-a, strateških tožb za onemogočanje udeležbe javnosti. Ko obsojamo sodni pregon Juliana Assangea, obsojamo pregon slehernega novinarja in publicista na svetu, vključno s slovenskimi, kadar se znajdejo pod pritiski vplivnežev, ki hočejo resnico prikriti.

Evropska komisija na čelu s predsednico Ursulo von der Leyen in podpredsednico Věro Jourovou je v Akcijskem načrtu za evropsko demokracijo svobodo in neodvisnost medijev postavila med najpomembnejše cilje demokratične Evrope. Svobodo tiska naj bi posebej urejal nov zakon o medijski svobodi, ki bo šel v obravnavo jeseni leta 2022. Upajmo, da bo zaščitil vse pišoče in žvižgače.

Bojimo se, da bosta za Juliana Assangea zakon in z njim zavest o svobodi govora prišla prepozno. Vsekakor mu je sodni pregon uničil življenje in mu odvzel osnovne človekove pravice. In to samo zato, ker je objavil resnico.

Demokracija, ki zatira resnico, vsekakor ni prava demokracija.

Upravni odbor Slovenskega centra PEN

Ljubljana, 5. januar 2022

SE CESTE KRIŽAJO

Vladimir Gajšek

Kam pelje s cesto cesta,
le kam na drugo stran?
Naprej, nazaj in mimo gresta
v minuli, mar v prihodnji dan?

Ko si popotnik, ki potuješ
obojestransko kam,
v spominih, slutnjah ruješ,
in veš: drugam, drugam.

In če se kdaj v svobodo vrneš,
boš stopil spet na staro pot,
saj kakorkoli svet obrneš,
se iščeš, najdeš prav povsod!

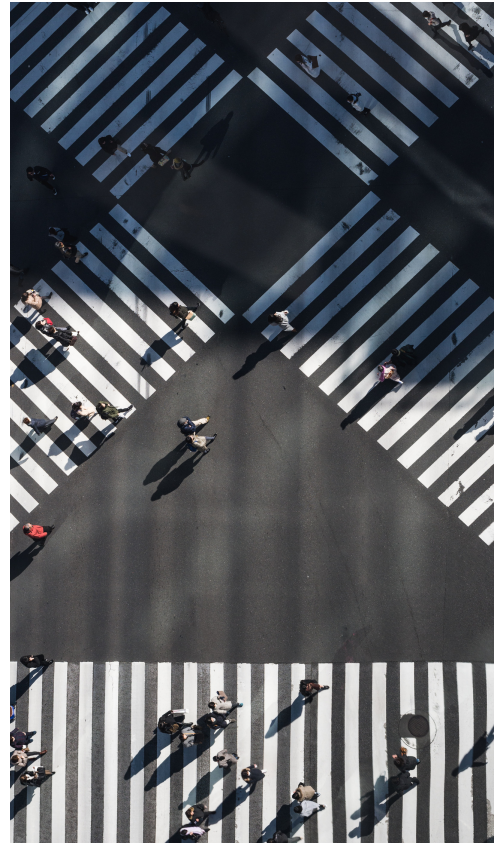

Foto: Ryoji Iwata

JEZIKOVNI MOSTOVI

Ivana Kampuš

Ali se svet podira? Ali bo človeštvo moglo živeti kljub razkolu osnovnih prepričanj. Bo! Po vsem svetu se pojavljajo vedno močnejši glasovi, ki pričakujejo zbližanja, razumevanja, sprejemanja raznolikosti. Nekoč je nosila zaključna prireditev na Slovenski gimnaziji v Celovcu naslov »Pisan šopek je lepši«. Ustreznejše metafore za dragocenost vsakega prispevka, ki prihaja iz drugačnosti, ne bi mogli najti. Vsak dodatek bogati. Vsak jezik, ki obstaja na našem ljubem svetu, je dragocen v akordu cvetja v šopku. In zakaj naj bi bilo tu pri nas na avstrijskem Koroškem drugače? Obdobja nesoglasij še odmevajo v naših zavestih, a bogastva jezikov v naši regijah nihče ne more več negirati. Seveda je jezik samo del kulture, samo del posebnosti neke pokrajine. A z jezikom se poistovetijo narodi v velikem, narodnostne skupine v manjšem. Tu v naši avstrijsko koroški domovini se spletajo novi mostovi na številnih platformah, likovnih, pevskih, nas pa tukaj zanimajo literarni.

Še ni daleč nazaj, ko si nihče ne bi bil mogel predstavljati, da bi dve društvi pisateljev, koroško združenje KSV (Kärntner SchriftstellerInnenverband) in Društvo slovenskih pisateljic in pisateljev v Avstriji (DSPA) skupaj izdali knjigo. Ob stoletnici plebiscita pa se je zgodilo. Predsednica enega društva, Gabriele Russwurm-Biro, in predsednik drugega, Niko Kupper, sta se dogovorila, da bosta združila moči, premostila zapreke in pri Mohorjevi založbi izdala skupno dvojezično knjigo »Unser Kärnten Naša Koroška«. Podnaslov te knjige pa odkrije tudi program oziroma načrt tega skupnega projekta, poleg umetniških prispevkov koroških likovnikov naj bi doživeli namreč tudi literarni poskus obdelave. Konflikti in razprtije, ki se odvijajo na drugih plateh, doživljajo v literarnih prispevkih te knjige neke vrste katarzo, očiščevanje. Elegantna besedila štiridesetih pisateljic in pisateljev, pesnic in pesnikov, ki pišejo v enem ali drugem deželni jeziku, najdemo prevedena v vsakokrat drugi deželni jezik. V zapisanih izkušnjah srečanj s sodeželani odkrivamo v tej knjigi obraz naše dežele, tokrat vzvišen in pretresljivo bogat. Bogatejši kot kdaj poprej.

»flussaufwärts – po reki navzgor«

Združenje koroških pisateljic in pisateljev KSV pa je razvnelo še bogatejšo literarno povezavo med narodoma na Koroškem. Kot osnovno misel za projekt »flussaufwärts – po reki navzgor« so izbrali naslov slovenske narodne pesmi »Kadar Zila noj Drava nazaj potače«, ki si ga je Prežihov Voranc izposodil za svoj članek o lepoti slovenskega jezika na Koroškem in o njegovem pojemanju v naših pokrajinah. Prežih je vzel pozvanjanje potopljenega zvona v Vrbskem jezeru kot simbol, kako močno se še sliši slovenski jezik na jezerskih obrobjih. Projekt »po reki navzgor« združuje vse tri južnokoroške doline, Podjuno, Rož in Zilo – prva dvojezična prireditev je bila na splavu, ki je vozil iz Labota v Dravograd in nazaj – in sega preko njih v širši alpsko-jadranski prostor. Skupaj z Društvom slovenskih pisateljev v Avstriji (DSPA) ter z literarnimi združenji v Sloveniji, npr. s Slovenskim PEN-klubom, zastopali so ga predsednica Tanja Tuma, bivša predsednica Ifigenija Simonovič in Robert Simonišek, s Hišo literature Maribor ter italijanskimi literarnimi društvi prirejajo branja, petje, audio- in video dokumentacije, glasbene in igralske nastope ter otroški teater, z namenom, da bi združevali, kar je prej bilo ločeno, in izražali spoštovanje do suverenosti sosedov. Vsaka posamezna prireditev povezuje slovensko in nemško govoreče sodeželane in jim daje enakovredno mesto. Vključevanje je osnovno pravilo, ki se v vsakem oziru popolnoma uresničuje. Najsi bo to obisk predsednice Slovenskega PEN-kluba, Tanje Tuma, predavanje Katje Sturm-Schnabl, ali pa branje pesnikov Štefana Feiniga, Dominika Srienca, Draga Jančarja, če omenimo tukaj omejeno samo nekaj slovenskih sodelujočih. Vrnimo se k Prežihovemu Vorancu in njegovi metafori o pojemanju »slovenskega« pozvanjanja v naših krajih, da spoznamo v naslovu te vrste prireditev neko vizijo za prihodnost, kjer naj bi pozvanjanje postajalo polagoma močnejše in naj bi se slišalo od Šmohorja pa do Dravograda, od morja pa tja do Maribora in še dalje, močnejše in glasnejše. Kakor da bi Zila noj Drava potekali nazaj in nas ponesli v prejšnje čase, ko je naš jezik še odmeval v veliki večini naših domov!

Jezikovni mostovi v malem.

Približevanje literarnega udejstvovanja pa se izraža tudi v malem. Tako slovenske/i kot nemške/i pesnice in pisatelji/ce čutijo v sebi močno željo po zblževanju obeh jezikov in hkrati obeh narodnostnih skupin. Koroški prostor vsebuje to posebnost, da najde bralce, ki obvladajo oba deželna jezika, pa tudi take, ki bi radi razumeli literaturo sosedu, pa njegovega jezika ne doumejo dovolj. Zgodovina naše dežele je kruta. Zatrta je velik del človekove identitete. Dandanes se vedno pogosteje dogaja, da odkrivajo tako imenovani »nemško govoreči sodeželani«, kako so njihovi predniki prav dobro obvladali domači jezik, ki je takrat bil, kot to vemo, večinoma slovenski. Marsikdo se spomni, da se je njegova babica z dedkom pogovarjala v zanj nerazumljivem jeziku. Ne samo zato, da bi otrok ne razumel, o čem govorita, temveč tudi iz strahu pred tem, kaj bodo rekli tisti, ki jezika ne cenijo oziroma ga sovražijo in skušajo zatreti. Globoka želja po razkrivanju tiste »nesnage«, ki so jo včasih pometli in skrili pod zloglasno preprogo, privede mlade pesnice/ke do tega, da hočejo svoje misli videti na papirju ne samo v svojem sedanjem jeziku temveč tudi v jeziku prednikov. Svoje pesmi želijo slišati v slovenskem jeziku spet in spet. In tako prihaja do številnih prevodov nemških pesniških zbirk v slovenščino. Posebnost teh zbirk je pa ta, da imata oba jezika enakovredno mesto drug poleg drugega. Naj tu omenimo zbirko »halt still, mein herz« avtorice Angelike Peaston, založba Der Wolf, ki vsebuje vrsto pesmi, natisnjenih v obeh deželnih jezikih. Potem je omembe vredna zbirka »Anderland – druga dežela« avtorice Karin Prucha, ki je pravtako izšla pri založbi Der Wolf. Ta pesnica na primer je kot študentka prišla z materjo z Dunaja na Koroško in Pri Joklnu, to je bila takrat edina »slovenska« gostilna v Celovcu, prvič slišala mamo govoriti slovensko. Svet se ji je obrnil na glavo in odtlej raziskuje svojo bližnjo zgodovino. Claudia Rosenwirth-Fendre nastopa s svojimi pesmimi vedno spet v obeh jezikih, čeprav slovenščino obvlada premalo, da bi v njej tudi sama pisala. Tudi ona pripravlja izdajo dvojezične zbirke. Slikarka in pesnica Ronny Goerner je pri Mohorjevi založbi izdala knjigo »Drei Himmel am Tag – Tri nebesa v dan« s slikami in pesmimi v nemščini in slovenščini. Tudi ona se z otožnostjo spominja na svojo mamo, ki se je kot mlada punca poročila v nemški kraj, kjer ni bilo prostora za njeno materino govorico.

So pa tudi pesnice in pesniki, ki želijo iz spoštovanja do sodeželanov videti svoje verze v obeh jezikih. Predsednica KSV (združenja koroških pisateljic in pisateljev) Gabriele Russwurm-Biro je pri založbi Der Wolf izdala že dve pesniški zbirki, ki imata vse pesmi dosledno prevedene v slovenščino, to sta »das meer in zwei stunden – morje v dveh urah« in nedavno predstavljena zbirka »dunkelschön – temno lepo«. Tu je zanimiv Axel Karner s štirijezično pesniško zbirko »die zunge getrocknet – jezik posušen«, ki jo je izdala založba Wieser. Štirijezična, ker najdemo pesmi v pisni nemščini in slovenščini ter v narečju obeh jezikov. So seveda še mnoge/i pisatelji/ce pesnice/ki, katerih pesmi in prozo najdemo v raznih antologijah v obeh jezikih.

Želja po približevanju obeh sosedov na literarnem področju je vedno močnejša, mostovi rastejo, vezi se spletajo v obe smeri. Lahko razvijamo rahel optimizem za našo lepo Koroško. Naša žlahtna beseda ne bo onemela.

Foto: Johann AKA

Novoletna poslanica Slovenskega centra PEN

V novem letu želimo člani in članice slovenskega Pena prebivalkam in prebivalcem Slovenije več lepih besed, leposlovja in umetnosti, saj se v njih zrcali in z njimi izraža veliko najboljšega, kar je v vsakem človeku. Naporno bo, saj nas bodo politiki in agitatorji prepričevali, da so oni najboljši, včasih prijazno, drugič manj. Družabna omrežja bodo odmevala od globokih misli anonimnežev, sovražni govor bo padal po vseh kot zopna sodra pozimi. A prav vsak izmed nas ima možnost in moč, da se upre neprimernemu dialogu in iz svojega življenja, naj bo resničnega ali spletnega, izloči sovražne besede, izraze jeze in žaljivke na račun tistih, ki mislijo drugače od njega. Ker misliti drugače in prisluhniti drugim podira meje in gradi skupnost, utrjuje mir. Prvi stavek Temeljne listine PEN-a, združenja pisateljev, pesnikov in esejistov, ki letos obhaja sto let obstoja, se ne glasi zamen: »Književnost ne pozna meja, zato naj kljub političnim ali meddržavnim razprtijam ostane skupna vrednota narodov.«

Žal življenje schengenske Evrope ponovno postavlja meje in ograje z rezalno žico. Nedavno nas je pretresla utopitev kurdske deklice Rahime, ki smo ji omejili pravico do azila in jo pognali v mrzle brzice Dragonje. Kako drugačna je Rahima od sosedove Mojce ali sošolke Metke? Ima gluho Rahima manj človekovih pravic kot Mojca, ker ni rojena v mladi državi Evropske unije Sloveniji temveč v Turčiji? Kaj sporoča Evropa državljanom sveta s svojim nehumanim postopanjem z ljudmi na njenih mejah? Skrbeti nas mora njeno sporočilo, da se zdi, kot da so človekove pravice relativne in ne univerzalne, da danes so, jutri jih morda ne bo več. Ker če jih ima danes deklica Rahima manj, jih bo lahko jutri izgubila tudi sosedova Mojca. Zgodovinski spomin na čase avtoritarnih režimov bi nas moral skeleti in žgati, najprej pa v nas spodbuditi sočutje in sprejemanje drugega, tako kot so nekoč sprejeli naše rojake, ki so jih preseljevali nacisti, fašisti ali pregnali komunisti.

Dvoličnost do vrednot Evropske konvencije o človekovih pravicah in grobo kršenje osnovnih človekovih pravic v postopanju z migranti na mejah trdnjave Evrope je kot gangrena na udih telesa. Počasi prodira gnitje in razgradnja človečanskih norm v notranjost telesa, zastruplja mišice in organe, dokler ne ustavi tudi srca, v senci bolezni pa prežita vojna in smrt.

Čeprav so človekove pravice in svoboda izražanja temeljne vrednote demokratične Evropske unije in jih varujejo pravne norme, je bila njih krhkost v času epidemije na veliki preizkušnji. Večkrat smo videli, kako oblastniki nasilno kaznujejo svobodno izražanje mnenj, združevanje ljudi na protestih, pisanje o koruptivnih zgodbah in političnih manipulacijah. Tožbe proti novinarjem in intelektualcem, pregon žvižgačev, pritiski na javne novinarske družbe kot slovenski STA in RTV, zloraba pravnih sredstev za kaznovanje kritike, nasilje in globe izrečene protestnikom, ki so izražali svoje mnenje, vse to vodi v zatiranje svobode izražanja in razgrajevanje demokracije, zato z upanjem zremo v Evropsko komisijo, da bo zakonsko zaščitila evropske medije in njihovo neodvisnost. Prvi pogumni korak bi bil politični ali humanitarni azil Julianu Assangeu, ki nam je odprl oči, kako »demokratične« vlade manipulirajo z nami.

»Kaj bi bil človek, če ti je težko biti človek? Postani obcestna svetilka, ki tiha razseva svoj sij na človeka,« je pred stoletjem zapisal Srečko Kosovel. V prazničnem času, ko se spominjamo zgodovinskih trenutkov za Slovenijo, sprejema ustave, osnivanje demokratične družbe, zaveze solidarnosti in miru v regiji, našega vstopa v Evropsko unijo, bodimo ljudje. Ob tridesetletnici Slovenije in stoletnici Mednarodnega PEN-a, vam, dragi prebivalci in prebivalke Slovenije, želimo, da vas lepe in svobodne besede književnosti spremljajo vse dni v letu 2022 in naprej. Del naše poslanice je tako tudi balada Kralj Svobode.

Tanja Tuma, predsednica Slovenskega centra PEN in
Upravni odbor Slovenskega centra PEN

KRALJ SVOBODE

Boris A. Novak

(balada o desetletni gluhonemi,
invalidni kurdski deklici Rahimi,
ki je na begu iz Turčije izgubila življenje
na dnu slovensko-hrvaške mejne reke Dragonje
v noči med 9. in 10. decembrom 2021)

Le zakaj so šli od doma?
Bolje bi bilo ostati.
Le kako naj hčerka hroma
trka po zaprtih vratih,
prečka meje pred soldati,
ki jih ne razume, gluha?
Hočejo le košček kruha
onstran te ledene vode,
kjer jih čaka Kralj Svobode ...

In močnejši so od dvoma,
z vedrim vetrom v podplatih,
stran od revščine, ječ, zloma ...
A zakaj je bleda mati
morala vodiču dati
šop denarja? Topla juha
se na zvezdni peči kuha,
tam nad snom ledene vode,
kjer jih čaka Kralj Svobode ...

Na meji piše: STOP! NIKAMOR!
Reko brede trudna mati,
nese hčerko šuporamo.
Varna bo med tremi brati,
vsa družina pa bo hkrati
našla pot, prihodnost, skupaj!
Tihotapijo dlan upa
tam po spolzkih skalah vode,
kjer jih čaka Kralj Svobode ...

Na poti v Slovenijo
Smrt ugrabi deklico.
Na rečnem dnu jo najdejo.
To se ne bi pripetilo
prosilcem milostnih azilov,
ker bi jih mejni policaj
Hrvatom brž poslal nazaj,
daleč stran od mrzle vode,
koder vlada Kralj Svobode ...

Zato Slovenija ni kriva,
da begunka ni več živa,
saj Slovenija ne krati
mladoletnim tujkam spati
v ledeni krsti vode,
koder vlada Kralj Svobode ...

5 MANJ KOT 100

1993

Tema Blejskega srečanja odbora Pisatelji za mir je bila "Mar sem jaz varuh svojega brata?". Razprava je bila prežeta z balkansko vojno, ki se je odvijala v neposredni bližini na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini.

Na predlog predsednika Slovenskega PEN-a, Borisa A. Novaka, je disidentka Svetlana Slapšak za svoj angažma med balkanskimi vojnami prejela mirovno nagrado ameriškega PEN-a za svobodo govora. To je doslej edino mednarodno priznanje take vrste v slovenskem PEN-u. Nagrado si je delila z Zoranom Mutićem, beguncem iz Sarajeva.

Na mednarodnem kongresu v Santiagu de Compostela je skupščina ustanovila ad hoc Sarajevski komite, v katerega se je včlanilo 35 centrov, njegov predsednik je bil Boris A. Novak. Solidarnostna pomoč pisateljem v obleganem mestu se je nadaljevala.

1996

Predsednik Slovenskega centra PEN je postal Marko Kravos, ki si je zadal nalogo, da bo na vrtu pred vilo Društva slovenskih pisateljev in Slovenskega centra PEN postavil spomenik Miri Mihelič, legendarni predsednici slovenskega in podpredsednici mednarodnega PEN-a, kar mu je tudi uspelo.

2000

Predsednik Slovenskega centra PEN je postal Veno Taufer. V spominih na udeležbo na 67. svetovnem kongresu v Moskvi piše o glavnem organizatorju – ruskem pesniku Sašu Tkačenku – in resoluciji odbora Pisatelji za mir, ki je bila »napisana v tradiciji ruske inteligence in z odločnostjo v duhu njihove intelektualne tradicije: obsodba drugega poskusa ruskih oblasti, da bi rešile položaj v Čečeniji z vojaškimi sredstvi, obsodba vojnega nasilja, ki samo kopiči število nedolžnih žrtev; obsodba nadzora in omejevanja svobodnih informacij in končno zahteva dostopa mednarodnih in nevladnih organizacij do koncentracijskih taborišč.« Veno Taufer, 50 let, Mednarodna srečanja na Bledu 1968–2018, SC PEN.

France Bučar, Veno Taufer, Anton Peršak in Miloš Mikeln

UGANDA: Takoj in brezpogojno izpustite pisatelja Kakwenza Rukirabashaija

Mednarodni PEN protestira proti samovoljni in nasilni aretaciji pisatelja, aktivista in člana odbora PEN Uganda Kakwenza Rukirabashaija, ki so jo 28. decembra 2021 izvedle ugandske varnostne sile. Rukirabashaija je dobitnik mednarodne pisateljske nagrade PEN Pinter za pogum leta 2021. PEN se boji za njegovo varnost in dobro počutje, saj ga varnostne sile še naprej zadržujejo v priporu ne da bi ga obtožile pred sodiščem. Od ugandskih oblasti zahtevamo, da Kakwenza nemudoma in brezpogojno izpustijo ter ga prenehajo nadlegovati zaradi njegovega mnenja in uveljavljanja svobode izražanja.

Kakwenza je 28. decembra na Twitterju objavil, da so v njegovo hišo vdrli orožniki. PEN je medtem ugotovil, da so neuniformirani posamezniki pripadniki ugandskih varnostnih sil in da so vdrli v Kakwenzovo hišo, mu grozili, da mu bodo zlomili noge, ter ga nasilno aretirali brez naloga ali pojasnila. Od takrat ga zadržujejo v priporu, njegovemu odvetniku pa je bil onemogočen dostop do njega v enoti za kazniva dejanja v Bukotu v Kampali. Domneva se, da je bil Kakwenza skrivaj premeščen v vojaško varno hišo.

VEČ:

BELORUSKA KULTURA V DRUŽBENOPOLITIČNI KRIZI

"Dokler bom imel še kaj moči, bom delal, kar lahko."

19. december 2021

Nadižo in Uladimirja Kačiča, voditelja skupine Irdorath, je sodnik Alaksandr Jakunčičin obsodil na dve leti zapora zaradi sodelovanja na mirnih protestnih pohodih, državni tožilec - Volha Jemieljančanka. Nadeža in Uladimir sta bila obtožena "organiziranja in priprave akcij, ki grobo kršijo javni red in mir, ter usposabljanja ali drugačnega usposabljanja oseb za sodelovanje v takšnih akcijah, pa tudi financiranja ali druge materialne podpore takšnim dejavnostim". Trije drugi glasbeniki iz Irdorata, ki so bili pridržani 2. avgusta - Piotr in Julija Marčanka ter Anton Šnip - ostajajo v priporu in čakajo na sojenje.

VEČ

NAJ SE SLIŠIJO GLASOVI SÁMIJEV

Prejšnji mesec sta Mednarodni in finski PEN gostila razpravo o stanju svobode govora in pravicah ljudstva Sámi, ki jo je vodila Pirta Näkkäljärvi, sodelovale pa so Helga West, Kaisa-Mari Jama in Oula-Antti Labba.

Na spodnji povezavi si lahko ogledate posnetek spletnega seminarja:

Povezava

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 1/2022

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana

Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: januar 2022

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

Naslovna fotografija: lilartsy